

I Garrisons anda

Anders Ekstorp, pensionär och mångsysslade hantverkare från Värmländska Kristinehamn, är en hängiven förespråkare för naturmaterialen. Det må vara läder för spötuber eller näver för fiskekorgar. De flesta känner dock Anders i hans egenskap av spöbyggare med förkärlek till bambu.

Anders Ekstorp berättade för Per Lindberg

□ □ Min första kontakt med ett flugspö hade jag redan som 10–12 åring i slutet av tjugotalet, vill jag minnas.

Det var skogstaxering i skogarna runt mitt barndomshem i Grums och vi hade en jägmästare inhytt hos oss. Denne herremän, enligt tidens sed, iförd spetsbyxor med matchande benlindor och fjäderprydd jägarhatt, medförde bland annat ett mystiskt fodral av grovt läder med mässingspännen, vilket han placerade i köksfarstun.

Detta fodral väckte en nyfikenhet hos mig och min bror, vilken vi till varje pris måste stilla. Om vi varit sena tiders barn hade vi kanske vågat att fråga vad som döljde sig i fodralet, och då möjligen fått en intressant demonstration, men för oss var det otänkbart.

Chansen att stilla vår nyfikenhet fick vi redan nästa dag då karlarna gav sig iväg till skogen. Jag och min bror smög ut i farstun där vi tillsammans pillrade upp de stora spännena. Fascinerade halade vi därefter fram något vi aldrig tidigare skådat. Att det var ett fiskespö begrep vi båda, men helt annorlunda mot de långspön som vi pojkar begagnade oss av i våra räder mot skogstjärnarnas tusenbröder. Spöt var i tre delar och hade en rulle fäst längst bak, på vilken en vacker blank brunfärgad lina var upprullad. Det som

jag speciellt lade märke till och som etsat sig in i minnet var spöringarna, vilka med sina djupröda gnistrande inläggningar, gjorde mig mycket imponerad. Konstigt nog begrep jag att det var ett flugspö. Möjligtvis hade jag läst något om flugfiske eller sett flugspön i någon katalog.

Nu kanske du tror att jag fick en tidig start som flugfiskare men ödet ville annorlunda och jag kom inte att intressera mig för flugfiske med flugspö förrän ett tjugotal år senare, då jag inhandlade ett Feralite spö, för att lära mig den ädla sporten. Spöt var ett robust glasfiberspö och av hygglig kvalite och med det krokade jag mina första fiskar. Mest blev det regnbågsfiske i tjärnarna här runt Kristinehamn, men en tur upp till Härjedalens fjällvatten bokade jag också in varje sommar. Fjällfisket gav mig blodad tand och numer, sedan jag gått i pension, åker jag upp ett par gånger varje flugfiskesäsong, för att fresta håarnas skygga öringar.

Allteftersom jag höll på ökade mitt intresse och givetvis konsumerades en mängd litteratur i ämnet. Som den anhängare av naturmaterial jag är riktades tankarna naturligtvis snart mot splitcan-spöna och de mästare som på hantverksmässigt manér förfärdigar dem ur, till synes, livlösa bambustockar.

Tanken på att själv försöka ge sig i kast

med konsten började hägra och för att ha en förebild köpte jag mig ett 9 fots Hardy Palakona spö.

Utan några större förkunskaper i spöbyggnad, funderade jag ut hur man kunde hyvla bambun till avsmalnande sk. strip (det fackuttrycket lärde jag mig senare), som sedan skulle limmas ihop till en sexkantig klinga.

Metoden gick ut på att "väsas" ena långsidan på en plank så att den i ena änden blev lite grövre än i den andra. Genom att sedan lägga strimmar av den klivna bambun på plankans "egg" kunde man så hyvla sidorna och till slut, efter mycket tålmodigsprövande arbete, få en acceptabel tapering på stripen.

Naturligtvis blev fogarna på det färdiga spöt inte helt osynliga, speciellt inte som jag begagnade mig av ett mörkt lim. Och kvalitén på bambun var väl heller inte den bästa då den härstammade från en av vägverket egenhändigt konfiskerade vägstake. En händelse jag hoppas är preskriberad vid det här laget.

Ett par spön hann jag tillverka på "plankan" innan jag fick upp ögonen för hyvelformens betydelse för spöbyggarkonsten. Att köpa en hyvelform verkade vara en omöjlighet, så jag tillverkade en provisorisk variant av bokplank, i vilken 5–6 klingor tog form.

–78 kom jag så över mästerverket **"A masters guide to building a bamboorod"** där Hoagy B Carmichael så ingående skildrat mästaren Edmund Everett Garrisons spöbyggarkonst, eller ska man kanske säga spöbyggarkunskap. Innan jag går vidare vill jag gärna nämna något om denne legendariske spöbyggare, kanske den störste någonsin.

Amerikanen Garrison, hade en gedigen teknisk utbildning bakom sig när han, efter första världskrigets slut, började att intressera sig för att bygga spön. Med hjälp av sitt tekniska kunnande beräknade han arbetsbelastningen på olika punkter i klingor utsatta för stress och kunde på så vis få fram exakta taperingsformler, vilka gav hans spön, som han själv uttryckte det: egenskapen att klara överföringen av väglinjörörelsen till linan. Något han tyckt sig sakna i de flesta spön han provat.

Garrisons spödesign blev känd som the Dynamic Progressive Taper och efterfrågan på hans spön blev så stor att han, om han velat, hade kunnat ägna sig helt åt spöbyggnad. Dock valde han att låta det hela bli en fritidssyssla, vilket medförde att hans produktion trots allt blev relativt begränsad.

Den som äger ett Garrisonspö är i be-

Anders Ekstorp i aktion med hyvelformen.

sittning av en mycket värdefull klenod och det är knappast troligt att det idag existerar mer än högst ett tusental av dessa legendariska skapelser.

1933 blev Garrison medlem i berömda Anglers Club i New-York och hans demonstrationer i spöbyggnad blev där mycket uppskattade.

Uppskattade blev naturligtvis också hans spön, vilket kom att betyda att praktiskt taget hela hans produktion köptes av klubbmedlemmar.

En av dessa, William Maples, karakteriserade Garrison på ett sätt som jag tycker ger en bra bild av honom.

"Everett Garrison är den sista av de stora spöbyggarna av den berömda Eastern School. Borta från scenen är Hiram Leonard och Norman Hawes, Pinky Gillum och bröderna Edwards. Dessa var 20-talets mirakelbyggare. Var och en gjorde sitt betydelsefulla bidrag, men ingen gav åt hantverket mer vetenskapligt kunnande och sund teknisk tillämpning än "Garrison".

Garrison avled 1975 och var verksam in i det sista.

Som du förstår hyser jag den största respekt för den kunskap som Garrison utarbetade och min spöbyggnad bygger helt och hållet på hans principer. Ett och annat experimentbygge har jag väl dristat mig till, men resultaten blir aldrig så bra som när man håller sig till "Garris" formler och teknik, det skall jag villigt erkänna. Givetvis skall väl även Garrisons teorier gå att utveckla, men sådana storstilade projekt överlåter jag åt ungdomen, skall man "slå mästaren på fingrarna", behöver man nog flera decennier av målmedvetet arbete på sig.

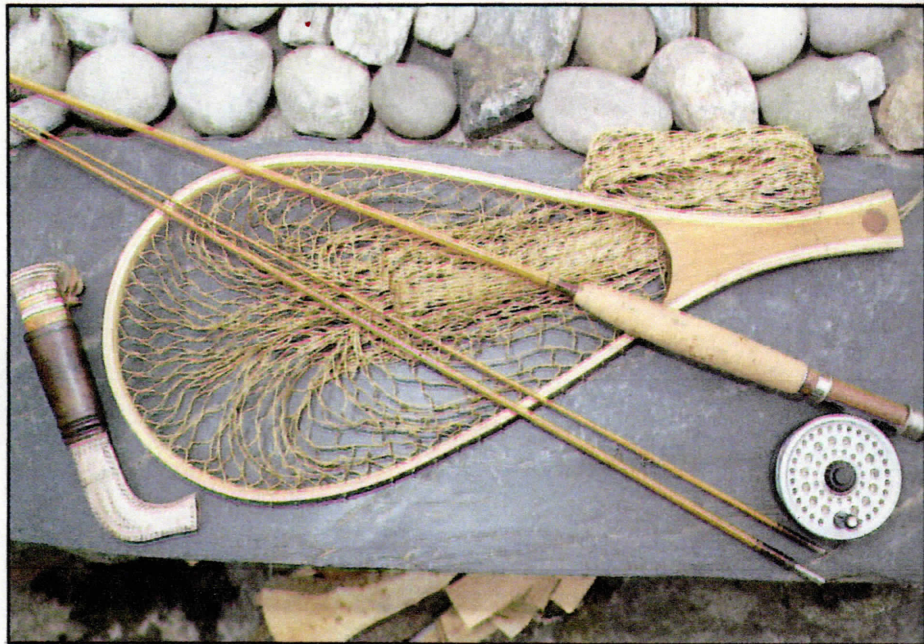
Engelskstudier

Det var 1978 jag kom över boken om Garrison. Men det var ett problem. Den var ju på engelska. Då mina kunskaper i det engelska språket inte stod på topp, fick jag gå på kvällskurser. Efter en tids grundläggande studier kunde jag så över-sätta de viktigaste partierna, med hjälp av ett lexikon. Bokens många instruktiva illustrationer var också till god vägledning och sakt men säkert trängde jag in i det proffessionella spöbyggandets värld. Det hela var mycket intressant och jag kunde knappast vända blad i boken utan att små-le åt min egen amatörmässiga teknik.

Det som var mest primitivt i min verksamhet, var naturligtvis hyvelformen av trä. Jag kontaktade därför en mekanisk firma här i Kristinehamn, för att om möj-

Anders med ett av sina små mirakel i bambu. I bakgrunden förebilden Edmund E Garrison.

Att Anders sysslar med annat än just spöttillverkning vittnar den här bilden om.

ligt få tillverkat en av stål, enligt Garrisons ritningar. Beskedet blev dock nedslående. En form tillverkad efter de principer och toleranser som Garrison fordrade, blev på tok för dyr. I stället beställde jag en hyvelform som nyss hade introducerats på den svenska marknaden. Formen behövde dock efterarbetas, med monterande av kontraskruv och styrpin-nar samt en del justeringar med skavjärn och fil, innan jag tog den i bruk.

Formen blev efter justeringarna helt tillfredställande och är god för precisions-hyveling ned till en hundradels millimeter. Fulländad blev den däremot inte och kommer väl heller aldrig att bli, trots att jag förtlöpande gör justeringar på den.

Med hyvelformen färdig låg vägen öpen för att ge sig i kast med Garrisons taperingar. Alla mina tidigare spön var gjorda efter principen Straight Taper, dvs. kontinuerligt, jämnt avsmalnande.

En enkel, funktionell och sober design är utmärkande drag hos ett Ekstorpsspö.

För den oinvidde kan det tyckas självklart att ett spö, som ju alltid är grovt i buttdelen och smalt i toppen, utgörs av en rätlinjig avsmalning. En del spön görs också på detta vis, men de får aldrig den spänst och inneboende kraft som ett spö vilket taperas med en varierande taperingshastighet.

Problem med lackning

Men att bygga ett spö är ju mer än att framställa en bra klinga, även om det ju

faktiskt är det primära. Handtag, rullfästen och ringar ska på, så även lindningar och lack m.m.

Just lackningen var ett problem för mig i början. Jag prövade alla möjliga och omöjliga metoder av handlackning, med alltfrån penslar till skummgummibitar osv.

Lackningen var något även Garrison hade problem med, innan han löste också den frågan. En av Garrisons samtida kol-

legor, den tidigare nämnde Pinky Gillum hade dock gjort sig ett namn som en av USA:s skickligaste spölackerare. Garrison beslöt sig därför att besöka Gillum för att om möjligt lista ut hans teknik. På förfrågan bjöd så Gillum in Garrison för en lektion i lackning. Väl i Gillums verkstad, dit de fått smyga sig in som små möss, beordrades Garrison av Gillum att sätta sig ned på en stol och förbli helt stilla.

De båda satte sig ned och ingenting skedde, inte ens ett ord växlades, förrän efter ca: 15 minuter då Gillum sakta reste sig och med ett virtuost handlag på kort tid pensellackade två spön. När han var färdig satte han sig försiktigt ned på stolen och blev åter lika orörlig och tyst som förut och Garrison kunde inte göra annat än att hålla god min och förbli lika stilla även han. Efter ca: 30 minuter av andäktig tystnad gjorde Gillum ett diskret tecken och de båda kunde smyga ut.

Det var säkert en lättad Garrison som uttågade ur Gillums verkstad, och efter den "lektionen" beslöt Garrison att om han inte kunde hitta på ett enklare sätt att lackera, fick det nog vara med spöbyggnaden för hans del.

Så illa gick det nu inte, tack och lov. Garrison utvecklade i stället tekniken med dopplackering till en halvautomatisk process och uppnådde med den minst lika bra resultat som de bästa pensellackerarna. Naturligtvis var, och är, det inte samma status att dopplackera ett spö som att pensellackera ett, men Garrison var först och främst en praktisk person med känsla för det funktionella. Många kanske upplever Garrisonspöt som spartanskt i sin utformning, men själv tillhör jag beundrarna av spötypens lite "råa" charm.

Mina egna spön utformar jag helt i Garrisonstil, med såväl dopplackering som diskreta lindningar, gärna transparenta, samt funktionella och enkla handtag och rullfästen.

Jag anser själv att ett spö först och främst är till för att fiska med och först i andra hand till för att titta på, men det finns ju de som köper ett spö enbart för att hänga det på väggen eller för att ha något att ta fram och visa vid festliga tillfällen. Sådant överensstämmer dock inte med min filosofi, så mina spöbyggen kommer nog även i fortsättningen att växa fram helt i Garrisons anda.

Detta om spöbyggnadskonsten.

Till sist vill jag bara framföra en enkel önskan till "högre makter", att när dagen för min sista öring är kommen, vill jag helst av allt ta också den på det ädlaste av fiskredskap: ett flugspö av bambu.